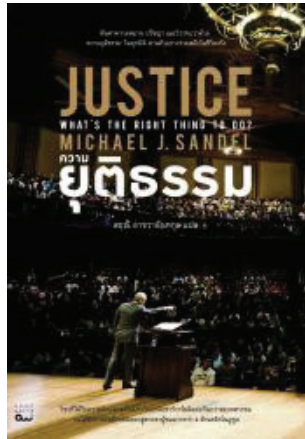

บทวิจารณ์หนังสือ

บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง “ความยุติธรรม” (JUSTICE)

สิทธิกร ศักดิ์แสง¹

หนังสือ เรื่อง “ความยุติธรรม” (JUSTICE)² เขียนโดย ไมเคิล เจ. แซนเดล (Michael J. Sandel) แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นมาเพื่อค้นหาความหมายปรัชญาและวิาทะ “ว่าด้วยความยุติธรรมในทุกมิติ” ผ่านตัวอย่างร่วมสมัยในชีวิตจริงของตัวผู้เขียนเองและตัวผู้แปล

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² หนังสือเรื่อง “ความยุติธรรม” เล่มนี้ผู้วิจารณ์มีความรู้สึกชื่นชอบเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแนวคิดแรงบันดาลใจให้ผู้วิจารณ์เขียนบทความวิจารณ์เรื่องแรกในชีวิต จากที่เขียนบทความวิชาการและบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ และที่สำคัญไม่เคยศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการวิจารณ์หนังสือ เพียงแต่ได้รับการคิดการเขียน “หลักพหุสูตรในพระไตรปิฎก – เคล็ดล้นการเป็นนักปราชญ์”

*ฟังมาก : รวมถึง - อ่าน

- รวบรวมข้อมูล

*จำมาก : จำสิ่งซึ่งเป็นหลักการสาระสำคัญได้มาก

*คล่องปาก : จดจำได้จนท่องคล่องปาก ขึ้นใจ

*เจนใจ : คิดวิเคราะห์บันทึกเป็นภาพขึ้นได้ในใจ

*ขอได้ด้วยทฤษฎี : นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและสร้างเป็นแนวคิดของตนและขยายผลกว้างใหญ่

ผู้เขียน ไมเคิล เจ. แซนเดล (Michael J. Sandel) เป็นนักปรัชญาการเมือง ผู้บรรยายและผู้สอนปรัชญาการเมืองวิชา “ความยุติธรรม” มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เชื่อว่า “ความเชื่อทางศีลธรรมและศาสนา” เป็นเรื่อง “ส่วนตัว” ไม่ใช่เป็นเรื่อง “สาธารณะ” วิชา “ความยุติธรรม” ไมเคิล เจ. แซนเดล ได้รับความนิยมนับอย่างมาของผู้เรียนในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่มีการถกเถียงของชีวิตการเมืองสมัยใหม่ อาทิ เรื่องจริยธรรมเรื่องอรรถประโยชน์ เสรีนิยม ศีลธรรมนิยม สิทธิและหน้าที่รับผิดชอบของคนในสังคม เป็นต้น

ผู้แปล สฤณี อาชวานันทกุล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยฮาร์ตและปรินซ์ตันโทด้านการบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนพิเศษในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท คณะพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ติดตามและการถ่ายทอดพัฒนาการใหม่ ณ พรหมแดนความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ธุรกิจและที่สำคัญผู้แปลได้มีโอกาสลงเรียนในวิชา “ความยุติธรรม” กับผู้เขียนในฐานะเป็นลูกศิษย์อาจารย์ทำให้ผู้แปลเข้าใจบริบทงานเขียนของผู้เขียนเป็นอย่างดี

หนังสือเรื่อง “ความยุติธรรม” (JUSTICE) ได้กล่าวถึงการค้นหาความหมายปรัชญาวิวัฒนาการว่าด้วย “ความยุติธรรม” ในทุกมิติผ่านตัวอย่างร่วมสมัยในชีวิตจริงโดยการนำหลักแนวคิด เช่น แนวเกี่ยวกับการควบคุมศีลธรรม หลักอิสลาม หลักอรรถประโยชน์ หลักความยุติธรรมแลกเปลี่ยนตอบแทน เป็นต้น มาวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบด้วย 10 บท

บทที่ 1 การทำสิ่งที่ถูกต้อง ผู้เขียนได้อธิบายปัญหาสภาพของสังคม เช่น การโกงราคาในภาวะที่เกิดภัยพิบัติพายุเฮอริเคน ในอ่าวเม็กซิโก พัดผ่านรัฐฟลอริดาไปยังมหาสมุทรแอตแลนติก ทำให้ปัญหาเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภคขาดแคลนร้านค้าต่างๆ ต่างโกงราคา (ขึ้นราคา) ทำให้ประชาชนเดือดร้อนยิ่งขึ้น ประชาชนเกิดความโกรธแค้นต่อการขึ้นราคาสินค้าในคำถามนี้การขึ้นราคาในเวลาภาวะคับขันเช่นนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ เราควรจะมีความหมายขึ้นมาควบคุมการค้ากำไรเกินควรหรือไม่ ทำให้มีการได้แย่งแนวคิดนี้ อยู่ 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 มองว่า การมีกฎหมายการค้ากำไรเกินควร รวมถึงความโกรธแค้นของประชาชนต่อการขึ้นราคาสินค้า เป็นเรื่องที่เข้าใจผิด นักปรัชญาและนักทฤษฎีทนายในยุคคลาสเชื่อว่า การแลกเปลี่ยนควรเกิดขึ้นใน “**ราคาที่เป็นธรรม**” ซึ่งกำหนดโดยประเพณีหรือมูลค่าในตัวเองของข้าวของแต่ในสังคมตลาดนักเศรษฐศาสตร์สังเกตว่า ราคาถูกกำหนดด้วยอุปสงค์และอุปทาน ฉะนั้น “**ราคาที่เป็นธรรม**” ไม่มีอยู่จริง

กลุ่มที่ 2 มองว่า การออกกฎหมายการค้ากำไรเกินควร คือข้อเสนอว่าด้วยคุณธรรม เพราะในภาวะฉุกเฉินรัฐบาลไม่อาจยืนอยู่ขอบสนาม เมื่อประชาชนต้องจ่ายราคาอันไร้ซึ่งมโนธรรม ขณะที่พวกเขาวังวนเอาชีวิตรอดหรือเสาะหาปัจจัยพื้นฐานสำหรับ ครอบครัวหลังจากพายุเฮอริเคน ที่ไม่ใช่สถานการณ์ปกติในตลาดเสรีซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายต่างสมัครใจซื้อขายกันในตลาดโดยตกลงราคากันบนพื้นฐานของอุปสงค์และอุปทาน ในภาวะฉุกเฉินผู้ซื้ออยู่ภายใต้แรงกดดันและปราศจากอิสระภาพ พวกเขาถูกบังคับให้ต้องซื้อปัจจัยพื้นฐาน อย่างเช่นที่פקที่ปลอดภัย เป็นต้น

ผู้วิจารณ์มองว่าข้อโต้แย้งในเรื่องที่ว่าแม้จะเกิดภัยพิบัติอะไรก็ตามการขึ้นราคาสินค้าเกินควรนั้นเป็นไปตามอุปสงค์และอุปทานเป็นไปตามกลไกตลาดเสรีไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมแต่อย่างใด ผู้วิจารณ์เห็นว่าการมองเช่นนี้เป็นเรื่องที่อันตรายต่อสังคมที่ได้รับเจ็บปวดจากภัยพิบัติแล้วต้องมารับการขึ้นราคาสินค้าเกินควรของพวกเขาพอคำเห็นว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม ควรแล้วที่จะนำกฎหมายมาควบคุมการค้ากำไรเกินควร

บทที่ 2 หลักความสุขสูงสุด/อรรถประโยชน์นิยม ผู้เขียนได้อธิบายถึงเรื่องความสุขสูงสุดของอรรถประโยชน์นิยมตามหลักแนวคิดของ เจริมีย์ เบนแธม (Jeremy Bentham) มาศึกษาวิเคราะห์กับการฆ่าคน คือ การฆ่าเด็กกำพร้าเพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์คับขัน ถ้าหากไม่มีใครถูกฆ่าและถูกกิน ทั้ง 4 คนอาจจะต้องตาย จากเหตุการณ์ในฤดูร้อน ปี ค.ศ. 1884 กรณีเรือล่มโดยมีชาวอังกฤษ 4 คน ประกอบด้วย ธอมัส ดัดลีย์ (กัปตัน) เอ็ดวิน สตีเฟนส์ (ผู้ช่วยกัปตัน) เอ็ดมุนด์ บรูคส์ (กะลาสีเรือ) และริชาร์ด บาร์เกอร์ (คนรับใช้) ทั้ง 4 คนลอย

แท้จริงในเรื่องซูชิเป็นเวลาหลายวันโดยไม่มีอาหารจำเป็นต้องฆ่าคนที่อ่อนแอที่สุดมาเป็นอาหารเพื่อประทังชีวิต จากประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนได้ตั้งข้อสมมติฐานของอรรถประโยชน์นิยมว่า “ศีลธรรมเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักระหว่างโทษและประโยชน์” เพียงแต่ต้องคิดบัญชีผลพวงทางสังคมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เกิดข้อถกเถียง 2 ข้อดังนี้

ข้อที่ 1 เราตั้งคำถามได้ว่าการฆ่าคนเพื่อความอยู่รอดเป็นประโยชน์สูงกว่าต้นทุนจริงหรือไม่ ต่อให้นับชีวิตที่ช่วยได้และความสุขของผู้รอดตายและครอบครัวแล้ว การยอมให้ฆ่าคนแบบนี้มีผลทางแง่ลบต่อสังคมส่วนรวม เช่น ทำให้ค่านิยมที่ต่อต้านการฆาตกรรมอ่อนแอลงหรือเพิ่มแนวโน้มที่คนจะทำตัวเป็นศาลเตี้ยหรือทำให้กับต้นหาได้กับใช้บนเรือยากกว่าเดิม

ข้อที่ 2 ต่อให้ประโยชน์ทั้งหมดอาจมีมากกว่าโทษจริงๆ เราจะไม่รู้สึกเลยหรือว่า การฆ่าและกินเนื้อเด็กไร้ที่นับถือทางศาสนานั้นเป็นสิ่งผิด ด้วยเหตุผลที่อยู่นอกเหนือการคำนวณประโยชน์และโทษต่อสังคม การใช้ชีวิตมนุษย์แบบนี้ผิดหรือไม่ การฉวยโอกาสจากความเปราะบางของเขา ฆ่าคนโดยที่เขาไม่ยินยอมถึงแม้ว่าการฆาตกรรมนั้นจะทำให้คนอื่นได้รับประโยชน์

ผู้วิจารณ์มองว่าถ้านำแนวคิดแบบอรรถประโยชน์สูงสุด ตามแนวคิดเจเรมี เบนแธม ว่าการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการกระทำเพื่อความอยู่รอดของอรรถประโยชน์ส่วนรวมแล้วถือเป็นการที่กระทำได้ แต่ถ้าพิจารณาถึงแนวคิดเรื่องของศีลธรรมนิยมการกระทำดังกล่าวถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมเป็นอย่างมาก จุดนี้เองแนวคิดขัดแย้งระหว่างสำนักกฎหมายธรรมชาติที่เน้นเรื่องศีลธรรมกับสำนักกฎหมายปฏิฐานนิยมที่อยู่บนพื้นฐานประโยชน์สูงสุดของส่วนรวมและสำนักอรรถประโยชน์ที่วางหลักความสุขสูงสุด

บทที่ 3 เราเป็นเจ้าของตัวเองหรือสิทธิอิสริยยศ ผู้เขียนได้อธิบายถึงการเก็บภาษีคนรวยมาเลี้ยงคนจนนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือไม่ ในสังคมประเทศสหรัฐอเมริกากรณีการเก็บภาษีคนรวย เช่น การเก็บภาษี ในกรณีของบิล เกตส์ และ โอปราห์ วินฟรีย์ นักเกินไปโดยที่เขาและเธอไม่ยินยอมเท่ากับเป็นการบังคับ ถึงแม้กระทำด้วยเจตนาดีก็ตามมันจะละเมิดอิสรภาพที่คนจะ

ทำอะไรก็ได้กับเงินตามที่พวกเขาต้องการ ผู้คัดค้านการกระจายรายได้เหตุผลในทำนองนี้มักจะถูกเรียกว่า “พวกอิสรณิยม” (libertarian) ซึ่งนักอิสรณิยมชอบตลาดเสรีที่ได้การกำกับและต่อต้านการกำกับดูแลของรัฐ “ไม่ใช่ในนามของประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ” แต่ “ในนามของเสรีภาพของมนุษย์” ข้ออ้างแก่นแท้ของพวกอิสรณิยม คือ มนุษย์แต่ละคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานต้องการอิสรภาพ สิทธิที่จะทำอะไรก็ตามกับของเราที่เราเป็นเจ้าของตราบที่เราเคารพสิทธิของผู้อื่นที่จะทำอย่างเดียวกัน

ดังนั้นนักคิดอิสรณิยมได้เสนอแนวความคิดการดำเนินการของรัฐเพียงดำเนินการของรัฐเพียงดำเนินการในลักษณะ “รัฐขั้นต่ำ” คือ รัฐควรบังคับใช้สัญญาพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินส่วนบุคคลและรักษาสันติภาพเพียงเท่านั้น นักคิดอิสรณิยมได้ปฏิเสธนโยบายของรับสมัยใหม่ที่ดำเนินการอยู่ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ปฏิเสธลัทธิพ่อปกครองลูก (paternalism) การต่อต้านกฎหมายที่ออกจากรัฐเพื่อป้องกันไม่ให้ทำร้ายตนเอง เช่น กฎหมายบังคับให้คาดเข็มขัดนิรภัยและการสวมหมวกกันน็อก เพราะพวกนี้ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน รัฐไม่มีสิทธิมากำหนดว่าพวกเขาจะนำร่างกายและชีวิตไปเกี่ยวข้องกับอะไรได้หรือไม่ก็ได้

ประการที่ 2 ปฏิเสธการบัญญัติศีลธรรม นักอิสรณิยมต่อต้านการใช้อำนาจบังคับของกฎหมายในการส่งเสริมว่าด้วยคุณธรรมหรือการแสดงความเชื่อทางศีลธรรม

ประการที่ 3 ปฏิเสธการกระจายรายได้หรือความมั่งคั่ง นักอิสรณิยมมองว่า ภาษีเพื่อกระจายรายได้ คือ การบีบบังคับรูปแบบหนึ่งเป็นการขโมยด้วยซ้ำไป รัฐไม่มีสิทธิบังคับให้คนรวยผู้เสียภาษีสสนับสนุนโครงการทางสังคมเพื่อคนจนเช่นเดียวกับที่ขโมยเงินจากคนรวยไปมอบให้คนจน

ผู้วิจารณ์มองว่ารัฐควรกำหนดเก็บภาษีคนรวยตามที่รายได้ที่พึงต้องหักภาษี คนมีรายได้เยอะเก็บภาษีมาก คนมีรายได้ก็เก็บภาษีน้อย การเก็บภาษีในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการกระจายรายได้มาบริการสาธารณะเพื่อคนส่วนรวมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมระหว่างคนจนกับคนรวยเป็นเรื่องที่มีความ

เหมาะสม ถ้าปล่อยตามแนวคิดของพวกอิสลามมันจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจะรัฐจะประสบปัญหาในการบริการสาธารณะในด้านต่างๆ ที่ไม่มีรายได้จากการเก็บภาษีที่เพียงพอในการจัดทำดังกล่าว ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4 ลูกจ้าง/ตลาดและศีลธรรม ผู้เขียนได้อธิบายในเรื่องที่เกี่ยวกับความยุติธรรมในตลาดเสรี ว่าตลาดเสรีเป็นธรรมหรือไม่ มีสินค้าอะไรที่เงินซื้อไม่ได้หรือ ควรซื้อหรือไม่ ถ้ามีสินค้าเหล่านี้คืออะไร แล้วทำการซื้อขายมันถึงเป็นสิ่งผิดโดยนำหลักศีลธรรมมาวิเคราะห์อยู่ 2 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 ความยุติธรรมระหว่างการเกณฑ์ทหารกับการจ้างคนเป็นทหาร คือ การเกณฑ์ทหารขัดแย้งกับจารีตปึงเจกนิยมนในสังคมอเมริกา และกฎหมายเกณฑ์ทหารของยูเนียนก็กั้มหัวใจให้กับจารีตนี้ คือ **“ใครก็ตามที่ถูกเกณฑ์แต่ไม่ยอมเป็นทหารสามารถจ้างคนอื่นมาเป็นทหารแทนได้”** กลับกลายเป็นว่า **“สงครามของคนรวยสนาอมรบของคนจน”** การกระทำเช่นนี้ขัดต่อหลักศีลธรรมหรือไม่ มันเป็นการตีดยาราคาให้กับชีวิตมนุษย์ (ความเสี่ยงที่จะตาย) และรัฐก็มอบความชอบธรรมให้กับราคานั้น (ค่าจ้างให้เป็นทหารแทน) สังคมอเมริกาก็ได้มีทหารเกณฑ์อยู่ 3 แบบ คือ ทหารที่ถูกเกณฑ์ ทหารที่รับจ้างที่ถูกเกณฑ์ ทหารอาสา (ระบบตลาดกองทัพอาสา) และส่วนในสังคมอเมริกาจะมีทหารที่เป็นกองทัพอาสามากกว่าทหารเกณฑ์ โดยการหากองทัพอาสาจะเสาะหาผ่านตลาดแรงงานไม่ต่างจากร้านอาหารธนาคาร ร้านค้าปลีกและธุรกิจอื่น ซึ่งการเป็นทหารอาสานี้กลุ่มนักคิดอิสลามได้มองว่าการมีระบบทหารอาสาถือเป็นความยุติธรรมเสรีในระบบตลาดการปล่อยให้คนเลือกเป็นทหารเองโดยคำนึงถึงค่าตอบแทนที่ได้รับทำให้พวกเขาจะมาเป็นทหารก็ต่อเมื่อการทำอย่างนั้นสร้างอรรถประโยชน์สูงสุดให้กับตัวเอง ใครที่ไม่อยากเป็นทหารก็ไม่ต้องสูญเสียอรรถประโยชน์จากการถูกบังคับให้เป็นทหารโดยไม่สมัครใจ

แต่อย่างไรก็ตามได้มีกลุ่มนักคิดอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มศีลธรรมนิยม ได้มีความเห็นแย้งกับการมีกองทัพอาสา ควรจะเป็นทหารเกณฑ์เท่านั้น ด้วยเหตุผลว่าการใช้กลไกตลาดกับกองทัพอาสาเป็นเรื่องของความไม่เป็นธรรมและการ

บิบบังคับ ความไม่เป็นธรรมของการเลือกปฏิบัติทางชนชั้นและการบิบบังคับที่เกิดขึ้นได้ถ้าหากความเสียเปรียบทางเศรษฐกิจผลักดันคนหนุ่มสาวให้เสี่ยงความตายแลกกับการได้เรียนมหาวิทยาลัยและสิทธิประโยชน์อื่นๆ จึงเป็นคำถามว่า “บริการทางทหาร” (และการรับใช้ชาติโดยรวม) เป็นหน้าที่ของพลเมืองทุกคนหรือเป็นแต่เฉพาะหนักและเสี่ยงตายเหมือนงานอื่นๆ (เช่น งานเหมืองถ่านหิน) ซึ่งถูกกำกับอย่างเหมาะสมแล้วโดยตลาดแรงงาน แล้วมีคำถามต่อมาว่า พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมีพันธะอะไรต่อกันบ้างและพันธะเหล่านี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร เมื่อพิจารณาเห็นว่าควรจะมีการเกณฑ์ทหารหรือให้มีทหารรับจ้างอะไรคือความยุติธรรม

เรื่องที่ 2 รับจ้างอุ้มบุญ การรับจ้างอุ้มบุญหรือการรับจ้างอุ้มท้องแทนก็เป็นเรื่องหนึ่งของแนวคิดกลุ่มอิสรานิยมกับกลุ่มศีลธรรมนิยมได้มีความคิดที่โต้แย้งกันทางความคิด คือ กลุ่มที่สนับสนุนในเสรีภาพในการทำสัญญาการอุ้มท้องแทนกันนั้นเป็นข้อตกลงบนพื้นฐานด้วยความสมัครใจในแดนแห่งเสรีภาพในการทำสัญญา ในข้อตกลงที่ได้ประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ผู้ว่าจ้างจะได้ทารกที่เป็นตอกกันกับเขาทางพันธุกรรม ส่วนผู้รับจ้างอุ้มท้องแทน (รับจ้างอุ้มบุญ) ก็จะได้เงินสำหรับการทำงาน 9 เดือน (การอุ้มท้อง) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยคือ กลุ่มศีลธรรมนิยมได้ให้เหตุผลว่าสัญญาการอุ้มท้องแทนกันนั้นไม่ใช่สัญญาทางพาณิชย์ทั่วไปมีข้อพิจารณาอยู่ 2 ข้อ ข้อที่ 1 ผู้รับจ้างอุ้มท้องแทนได้รับข้อมูลเพียงพอหรือไม่ ตอนที่ตกลงตั้งท้องแทนและยกลูกให้คนอื่น ข้อที่ 2 การซื้อขายทารกหรือการเข้าความสามารถในการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ (ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชน) แม้ว่าทั้ง 2 ฝ่ายจะตกลงกันก็ตาม เราอาจเถียงได้ว่าการทำแบบนี้เท่ากับแปลงเด็กให้เป็นสินค้าและเอาเปรียบผู้หญิงด้วยการมองว่าการตั้งท้องและการอุ้มท้องเป็นธุรกิจทำเงิน

จากสถานการณ์ทั้ง 2 เรื่องที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจารณ์มองว่าเป็นการยากที่จะตอบคำถามที่แบ่งแนวคิดเรื่อง “ความยุติธรรม” การตัดสินใจของเราในตลาดเสรีนั้นเป็นอิสระเพียงใดและมีคุณธรรมหรือสินค้าสูงส่งชนิดใดหรือไม่

ที่ตลาดไม่ควรตีค่าและเงินซื้อไม่ได้ทั้ง 2 กรณีเพราะผิดศีลธรรมเป็นอย่างมาก

บทที่ 5 สิ่งสำคัญคือเจตนาของเอมมานูเอล คานท์ ผู้เขียนอธิบายถึงแนวคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชนกับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม” ที่มองมนุษย์ทุกคนควรแก่นับถือ ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นใครหรืออยู่ที่ไหน มันก็ผิดที่เราจะปฏิบัติต่อพวกเขาเท่ากับเครื่องมือสร้างความสุขส่วนรวมเท่านั้น ข้อเสนอสนับสนุนสิทธิของ คานท์ ได้เสนอทางเลือกในการมองหน้าที่และสิทธิไม่ได้ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าเราเป็นเจ้าของตัวเองหรือข้ออ้างที่ว่า “ชีวิตและอิสรภาพของเราคือของขวัญจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า” แต่ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่า “เราเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลซึ่งควรแก่เกียรติยศและความเคารพ”

เอมมานูเอล คานท์ ได้วิพากษ์วิจารณ์อรรถประโยชน์นิยมโดยเสนอว่า ศีลธรรมไม่ใช่เรื่องของการสร้างความสุขสูงสุดหรือเป้าหมายอื่นใด แต่เป็นเรื่องของความเคารพในมนุษย์และความเคารพดังกล่าวก็เป็นเป้าหมายในตัวเอง ศีลธรรมไม่อาจตั้งอยู่บนปัจจัยเชิงปฏิบัติเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ ความจำเป็น ความปรารถนาหรือรสนิยมของผู้คน ณ จุดใดจุดหนึ่ง คานท์ ชี้ว่าปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้และไม่แน่นอนทำให้ไม่อาจใช้เป็นรากฐานของหลักศีลธรรมใดๆ อย่างเช่น “สิทธิมนุษยชนสากล” คานท์ มองว่าคุณค่าทางศีลธรรมของการกระทำไม่ได้อยู่ที่ผลพวงของการกระทำแต่อยู่ที่เจตนาแห่งหน้าที่ คือ “การทำสิ่งที่ถูกต้องด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง”

ผู้วิจารณ์มองว่าแนวคิดของ เอมมานูเอล คานท์ ก็มีความแตกต่างไปจากอรรถประโยชน์นิยมตามหลักคิดของ เจเรมี เบนแธม แตกต่างไปจากเสรีนิยมของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ แตกต่างไปจาก อริสโตเติล ในเรื่องของเหตุผล โดยเฉพาะในเรื่องของ “พันธะทางสังคมหรือสัญญาประชาคม” (Social contract) พันธะทางสังคมในที่นี้ คานท์อธิบายว่า เป็นความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นความคิดทางจินตนาการมีหน้าที่อย่างไรและไม่ได้บอกว่ามันจะผลิตหลักความยุติธรรมอะไร

บทที่ 6 ข้อเสนอสนับสนุนความเท่าเทียมของจอห์น รอลส์ ผู้เขียนได้อธิบายถึง “พันธะทางสังคมหรือสัญญาประชาคม” (Social contract) ของ

เอมมานูเอล คานท์ ในทางจินตนาการแบบสมมติกฎหมายจะยุติธรรมถ้าหากมันได้รับความเห็นพ้องจากประชาชนส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีคำถามว่า แล้วพันธะทางสังคมในทางความเป็นจริง การตกลงแบบสมมติหรือในทางจินตนาการนั้นจะใช้เท่ากับของจริงได้อย่างไรในแง่ศีลธรรม

ผู้เขียนอธิบายแนวคิดของ จอห์น รอลส์ ที่ได้เสนอว่า “วิธีที่เราคิดถึงความยุติธรรม” คือ การถามว่าเราจะเห็นชอบกับหลักการชุดใดในจุดเริ่มต้นที่เท่าเทียมมาเขียนพันธะทางสังคมร่วมกัน เราเลือกหลักการอะไรคงยากที่จะเห็นพ้องทั้งหมดต่างคนต่างหลักการคนละชุดซึ่งสะท้อนผลประโยชน์ความเชื่อทางศีลธรรม ความเชื่อทางศาสนาและฐานะทางสังคมที่แตกต่างหลากหลาย บางคนร่ำรวย บางคนยากจน บางคนมีอำนาจและรู้จักคนมาก บางคนไม่รู้จักใคร บางคนเป็นสมาชิกกลุ่มน้อยทางสีผิว ชาติพันธุ์หรือศาสนา บางคนไม่อาจประนีประนอมกันได้ แต่หลักการที่ประนีประนอมกันนั้นน่าจะสะท้อนอำนาจการต่อรองของคนบางกลุ่มเหนือกลุ่มอื่น ไม่มีเหตุผลใดๆ ที่ทำให้เราเชื่อว่าพันธะทางสังคมซึ่งเกิดจากวิธีนี้เป็นสัญญาที่ยุติธรรม หลักการที่ รอลส์ เลือกคือ ไม่เลือกอรรถประโยชน์นิยมและไม่เลือกอิสรมนิยมแบบสุดโต่ง เพราะ รอลส์ เชื่อว่า “**หลักการแห่งความยุติธรรม**” จะปรากฏอยู่ในพันธะทางสังคม มีอยู่ 2 ข้อ

ข้อที่ 1 คัมครองอิสรภาพพื้นฐานที่เท่าเทียมกันของพลเมือง

ข้อที่ 2 เป็นเรื่องของความเท่าเทียมกันแต่ก็ยอมรับเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อคนด้อยโอกาสที่สุดในสังคม

ผู้วิจารณ์มองว่าพันธะทางสังคมของ จอห์น รอลส์ ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงก็ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องเรื่องของความยินยอมที่เข้าร่วมพันธะทางสังคม (การเข้าร่วมพันธสัญญาทางสังคม) อาจไม่ได้เต็มใจเข้าร่วมนักหรือในครั้งนั้นไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมในพันธสัญญาที่ตกลงกันนั้น อยู่ภายใต้สภาวะที่มีความกดดันที่ไม่สามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมได้ แล้วพันธสัญญาทางสังคมในลักษณะนี้นั้นเป็นธรรมหรือไม่หรือมีความยุติธรรมหรือไม่ ข้อนี้คงเป็นข้อบกพร่องของพันธะทางสังคมของรอลส์

บทที่ 7 ถกเถียงเรื่องระบบโควตา ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดข้อถกเถียงระบบโควตา เช่น ในกรณีเกี่ยวกับการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย มีชาวผิวสี เชอซิล ฮ็อฟวูด ได้ฟ้องต่อศาลว่า เขาไม่ได้รับความเป็นในการถูกตัดสินสิทธิในการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเท็กซัส ด้วยเหตุผลที่มาจากกรณีที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดโควตาของนักศึกษาในการเข้าเรียนคือ กำหนดให้สิทธิกับคนกลุ่มน้อย 15% จากการกำหนดให้สิทธิคนกลุ่มน้อยดังกล่าวทำให้เขาไม่สามารถสมัครเข้าเรียนได้ การฟ้องร้องของเขาได้อ้างว่าเขาเป็นเหยื่อของการเลือกปฏิบัติของการกำหนดระบบโควตา และการฟ้องร้องในระบบโควตานี้ได้สู่การพิจารณาคดีของศาลมาหลายคดีมาแล้วบางคดีศาลยังให้ใช้ระบบโควตาได้ จึงมีคำถามที่เกิดขึ้นนโยบายใช้ระบบโควตากับการรับสมัครนักเรียนนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญซึ่งรับประกันความเสมอภาคภายใต้กฎหมายหรือไม่ (การละเมิดรัฐธรรมนูญของความเท่าเทียมกัน) เราควรใช้ระบบโควตาหรือไม่ ได้มีแนวคิดสนับสนุนว่าควรใช้และแนวคิดที่ว่าไม่ควรใช้ระบบโควตาในมหาวิทยาลัยเพราะขัดหลักความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ

ฝ่ายที่สนับสนุนควรมีระบบโควตา ให้เหตุผลว่า ด้วยความหลากหลายในนามของผลประโยชน์สาธารณะทั้งประโยชน์สาธารณะของมหาวิทยาลัยและของสังคมในวงกว้างและเหตุผลว่าด้วยความหลากหลาย การเตรียมให้ชนกลุ่มน้อยผู้เสียเปรียบได้มีโอกาสเป็นผู้นำในภาครัฐและเอกชนจะช่วยบรรลุปเป้าหมายทางสังคมของมหาวิทยาลัยและมีส่วนร่วมสร้างประโยชน์สาธารณะ

ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ระบบโควตา ให้เหตุผลว่าด้วยความหลากหลายได้มีข้อโต้แย้งทางปฏิบัติในทางหลักการซึ่งข้อโต้แย้งในทางปฏิบัติตั้งคำถามว่า นโยบายระบบโควตานี้มีประสิทธิภาพจริงหรือไม่ การใช้เกณฑ์สีผิวเป็นเกณฑ์การคัดเลือกนั้นจะไม่ช่วยสร้างสังคมที่เป็น “พหุนิยม” มากกว่าเดิมหรือลดทอน “อคติ” และความเหลื่อมล้ำ แต่จะบั่นทอนความเชื่อมั่นในตัวเองของนักศึกษาในกลุ่มน้อย อาจจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์และข้อคิดเชิงหลักการ อ้างว่าไม่ทราบเป้าหมายของการให้ชั้นเรียนหลากหลายมากขึ้นหรือสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันมากกว่าเดิมจะนำภัยอ้อมในการใช้สีผิวหรือชาติพันธุ์

เป็นเกณฑ์คัดเลือกนักศึกษา ก็ไม่เป็นธรรม เพราะการละเมิดสิทธิของผู้สมัครอย่าง เซอซิล ฮีฟวูด ซึ่งไม่ได้ทำอะไรผิดแต่กลับตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการแข่งขัน

ในเรื่องนี้ผู้วิจารณ์มองว่าการใช้ระบบโควตาไม่ควรจะมีขึ้น เพราะถ้าเรามองถึงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมในทางกฎหมายตามหลักคิดของพวกอริสโตเติล ควรจะเปิดให้มีการแข่งขันในการเข้าเรียนอย่างเสรีภาพ ภายใต้กรอบและคุณสมบัติที่กำหนด

บทที่ 8 ใครคู่ควรกับอะไรตามแนวคิดของอริสโตเติล ผู้เขียนได้อธิบายถึงเรื่องของสิทธิและคุณสมบัติของการเป็นเชียร์ลีดเดอร์ ควรมีความสมบัติแบบใดที่เหมาะสมกับการเป็นเชียร์ลีดเดอร์ จากการที่คนพิการที่นั่งรถเข็นได้กระตือรือร้นที่จะสร้างสีสันขบสนามเวลาแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักฟุตบอลและแฟนๆ แต่พอจบฤดูกาล เธอก็ถูกกีดกันให้ออกจากการเป็นเชียร์ลีดเดอร์ โดยได้กำหนดคุณสมบัติใหม่ของการเป็นเชียร์ลีดเดอร์ต้องทำท่าโยนิมาสติกรรมทั้งการถ่างขาและม้วนตัวได้ ทำให้เธอที่พิการไม่สามารถที่จะเป็นเชียร์ลีดเดอร์ได้อีกต่อไป จึงได้เกิดคำถามขึ้นว่า เกิดความเป็นธรรมกับเธอหรือไม่ เป็นธรรมกับคนพิการอย่างเธอหรือไม่และการเป็นเชียร์ลีดเดอร์ที่ดีมีความหมายอย่างไร เมื่อพิจารณาศึกษาความขัดแย้งเรื่องเชียร์ลีดเดอร์กับทฤษฎีความยุติธรรมของอริสโตเติลประกอบด้วนหลักคิด 2 ประการ คือ

1. ความยุติธรรมเป็นเรื่องของเป้าประสงค์ การระบุสิทธิต่างๆ แปลว่าเราต้องค้นหาเป้าประสงค์ของกิจกรรมทางสังคมที่กำลังพิจารณาก่อน
2. ความยุติธรรมเป็นเรื่องการใช้เหตุผลเกี่ยวเป้าประสงค์ของกิจกรรมหรือถกเถียงเรื่องนี้อย่างน้อยส่วนหนึ่ง คือ การให้เหตุผลเถียงกันว่า กิจกรรมนี้ควรยกย่องและให้รางวัลความดีข้อใด

ผู้วิจารณ์มองว่าความยุติธรรมของอริสโตเติล คือ การมอบสิ่งที่ผู้คนคู่ควรให้กับพวกเขา ให้ในสิ่งที่แต่ละคนควรได้โดยชอบธรรมเป็นการใช้เหตุผลแบบยึดเป้าประสงค์ กล่าวอีกนัยหนึ่งความยุติธรรมของอริสโตเติล คือ ความยุติธรรมแลกเปลี่ยนตอบแทน เป็นความยุติธรรมตามความสามารถโดยไม่ใช้เกณฑ์อื่น เช่น ความมั่งคั่งชาติตระกูล ความมั่งคั่งหรือโชค (เช่น การจับฉลาก)

ดังนั้นเป้าประสงค์ของโรงเรียนให้มีเชียร์ลิตเตอร์นั้นเพื่ออะไร นั่นคือคำตอบของความยุติธรรมของอริสโตเติล

บทที่ 9 เราเป็นหนี้บุญคุณกันเรื่องอะไร ความย้อนแย้งเรื่องความจงรักภักดี ในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงการขอโทษในการกระทำของบรรพบุรุษรุ่นก่อนที่กระทำต่อบุคคลต่างๆ เช่น การกระทำของนาซี โดย ฮิตเลอร์ ต่อชาวยิวภายหลังที่รัฐบาลเยอรมัน นำโดยนายกรัฐมนตรี คอนราด อเดนาวเออร์ได้ขอโทษต่อหน้าสภาผู้แทนราษฎร การขอโทษของนายกรัฐมนตรีของออสเตรเลียที่คนรุ่นก่อนหรือรัฐบาลรุ่นก่อนที่ทำลายวัฒนธรรมเผ่าอะบอริจินด้วยการเข้าไปมีครอบครัวกับชาวเผ่าอะบอริจินโดยคนผิวขาวเพื่อให้กลืนเป็นชาวออสเตรเลียหรือแม้กระทั่งมีนโยบายขโมยเด็กชาวอะบอริจินมาดูแลเพื่อให้กลืนเป็นชาวออสเตรเลีย เป็นต้น

การขอโทษในสิ่งเหล่านี้ซึ่งเป็นการไถ่บาปของบรรพบุรุษนั้นเป็นกระทำที่ควรหรือไม่ เป็นคำถามในเชิงปรัชญาการขอโทษและการไถ่บาปให้บรรพบุรุษเป็นวาทกรรมทางการเมือง เป็นการอภิปรายสาธารณะ โดยสร้างทำตัวเป็นกลางทั้งที่เป็นกลางไม่ได้ คือ สูตรสร้างปฏิกิริยาได้กลับและความไม่พอใจของผู้คนที่ได้รับจากการกระทำของบรรพบุรุษหรือรัฐบาลในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องขอโทษหรือไถ่บาปให้กับบรรพบุรุษ เพื่อลดความเกลียดชังหรือลดการต่อต้านภายใต้ความสำนึก ความเจ็บปวดในอดีต หรือต้องการให้อภัยแก่บรรพบุรุษที่ได้กระทำลงไป แต่มองอีกมุมหนึ่งการขอโทษหรือการไถ่บาปของรัฐบาลปัจจุบันให้กับบรรพบุรุษนี้เป็นการสร้างภาพเพื่อการบริหารประเทศหรือไม่ เพราะดำเนินการขอโทษหรือไถ่บาปของรัฐบาลหรือรัฐบาลมักจะกระทำไปในช่วงเวลาที่ชนะการเลือกตั้งเข้ามาบริหารประเทศเกือบทั้งนั้น

บทที่ 10 ความยุติธรรมและความดีสาธารณะ ในบทสุดท้ายนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงนักการเมือง นักปรัชญา โดยเฉพาะในฐานะผู้นำของประเทศกับการกล่าวถึงการวางตัวเป็นกลางในการบริหารประเทศ เช่นในกรณีของ 2 พรรคการเมืองใหญ่ของสหรัฐอเมริกา พรรครีพับลิกันใช้ความคิดเรื่องรัฐที่เป็นกลาง กำหนดนโยบายเศรษฐกิจในปัจจุบันคนควรมีอิสรภาพในการตัดสินใจ

ทางเศรษฐกิจของพวกเขาได้ตามอำเภอใจ การที่รัฐเอาเงินภาษีประชาชนไปใช้จ่ายหรือกำกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อเป้าหมายสาธารณะนั้นเป็นการยัดเยียดวิสัยทัศน์ของรัฐเกี่ยวกับความดีสาธารณะซึ่งไม่ใช่ทุกคนที่เห็นด้วย นี่คือนวนคิดที่ จอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้อ้างถึง แต่ในขณะที่พรรคเดโมแครตใช้รัฐแทรกแซงในตลาดเสรีเพื่อสังคมและวัฒนธรรมในการบริหารประเทศ โดยบารัค โอบามา ได้ปฏิเสธว่ารัฐวางตัวเป็นกลางไม่ได้ ควรที่ให้รัฐเข้ามาแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของคนส่วนรวม

จากหนังสือเรื่อง “ความยุติธรรม” ไมเคิล เจ. แซนเดล (Michael J. Sandel) เขียนขึ้นทั้ง 10 บทนี้ มาจากการถ่ายทอดบทสนทนาและการโต้เถียงในชั้นเรียนระหว่างนักศึกษาด้วยกันและระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความคิดทางปรัชญาการเมืองในโลกตะวันตก ในมุมมองการให้เหตุผลในเรื่องการควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมาย เรื่องอิสระเสรีนิยม เรื่องอรรถประโยชน์นิยม เรื่องความยุติธรรมแลกเปลี่ยนตอบแทน เป็นต้น ดังนั้น “การควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมาย” (Legal Enforcement of Morality) โดยเฉพาะกฎหมายที่มีบทลงโทษว่าควรจะมีขอบเขตในการเข้าแทรกแซงควบคุมความประพฤติของมนุษย์ เพียงใด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “ศีลธรรม” ว่า “กฎหมายนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับศีลธรรม” เสมอไปหรือไม่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายจะแยกห่างจากศีลธรรมมากขึ้น ตามพัฒนาการหรือแม้ว่าจะมีสำนักคิดทางปรัชญากฎหมายแบบปฏิฐานนิยม (Legal Positivism) ซึ่งยืนยันว่า กฎหมายเป็นคนละเรื่องกับศีลธรรมหรือไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับศีลธรรมเสมอไป การพยายามจะชี้ให้เห็นว่าในสังคมวิไลซ์นั้นความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐบังคับสมาชิกของชุมชนจะทำได้เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องภัยอันตรายอันจะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นในสังคมเท่านั้น ส่วนภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองโดยไม่ได้มีบุคคลอื่นก่อให้เกิด ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพหรือทางจริยธรรมไม่สามารถนำไปเป็นข้ออ้างในการจำกัดเสรีภาพ ในการกระทำของมนุษย์

ดังนั้น ประเด็นในหนังสือ เรื่อง “ความยุติธรรม” ที่เขียนโดย ไมเคิล เจ. แซนเดล (Michael J. Sandel) ผู้เขียนมีข้อวิจารณ์ที่เกี่ยวกับ “การควบคุม

ศีลธรรมโดยกฎหมาย” เพื่อ “ความยุติธรรม” ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเราสามารถจับประเด็นที่จะวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นเรื่องตัวเรากับผู้อื่น เป็นเรื่องตัวเรากับผู้อื่นนี้เป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อนในการแยกแยะว่า เราจะมองผลกระทบทางตรงและทางอ้อม คนที่เป็นนักศีลธรรมนิยมก็จะมองในแง่ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งคนมองแบบนี้จะไม่มีเส้นแบ่ง สิ่งที่เป็นเรื่องผิดศีลธรรมอย่างมากที่สุดก็จะเอากฎหมายเข้าไปจับ เช่น การมีเมียสองคนในเวลาเดียวกันถือว่าผิด ต้องเอากฎหมายอาญาเข้าไปจับด้วย แต่อย่างไรก็ตามการเอากฎหมายเข้าไปจับก็จะเกิดการต่อต้านหรือมีผลกระทบตามมาได้ เช่น การต่อต้านกฎหมายที่ออกจากรัฐเพื่อป้องกันไม่ให้ทำร้ายตนเอง เช่น กฎหมายบังคับให้คาดเข็มขัดนิรภัยและการสวมหมวกกันน็อก เพราะพวกนี้ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน รัฐไม่มีสิทธิมากำหนดว่าพวกเขาจะนำร่างกายและชีวิตไปเกี่ยวกับอะไรก็ได้หรือไม่ก็ได้

จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) พยายามชี้แจงจำกัดของกฎหมายไว้ว่ากฎหมายไม่ใช่เป็นเครื่องมือในการควบคุมศีลธรรมของคน กฎหมายมีหน้าที่เพียงควบคุมอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับคนในสังคม จากการละเมิดเบียดเบียนของคนด้วยกันเท่านั้น ดังนั้นถ้าเรานำหลักมาวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องทำแท้ง ปัญหาการร่วมเพศ ก็จะเห็นว่า มิลล์ ถือว่าปล่อยไปเพราะไม่เป็นอันตรายต่อคนอื่น³ แต่อย่างไรก็ตามหลักอันตรายต่อคนอื่นของ มิลล์ นี้ได้มีนักปรัชญาอย่าง เซอร์เจมส์ ฟิช สตีเฟน (Sir James Fish stefen) สตีเฟน พยายามคัดค้าน โดยกล่าวว่าหลักภัยอันตรายต่อตนเองของ มิลล์ ไม่มีจริง เพราะการกระทำที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อตัวผู้กระทำนั้นล้วนแต่ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นด้วย สตีเฟน บอกว่าเราไม่สามารถจะลากเส้นแบ่งแยกอันชัดเจนระหว่างการกระทำที่เป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อตัวผู้กระทำได้ เช่นการเที่ยวโสเภณี เรื่องการทำแท้ง หรือค้าประเวณี จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่นแน่นอน (การทำแท้งนั้นจะเห็นได้ว่ามีผู้อื่นปรากฏ

³ John Stuart Mill, “On Liberty”, Gertrude Mimmelfarb, ed., Penguin books, 1976. p. 68 อ้างใน จริญญา โฆษณานันท์ “นิติปรัชญา”, พิมพ์ครั้งที่ 16 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552 หน้า 178

อยู่ในท้องแล้วคือเด็ก ซึ่งเด็กก็คือผู้อื่นแล้ว) แต่อย่างไรก็ตาม สตีเฟน สนับสนุนการลงโทษที่เป็นความผิดบาปทางศีลธรรมอันชัดแจ้ง โดยถือว่าวัตถุประสงค์อันชอบธรรมของการออกกฎหมายมาบังคับ⁴ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะไม่ถือว่าเป็นการตรอนเสรีภาพ แต่กลับเห็นว่าเป็นความถูกต้อง เพราะสามารถควบคุมความเลวร้ายดังกล่าว ซึ่งเป็นการทดแทนยับยั้งมิให้เกิดการผูกพยาบาทตอบได้อย่างสับสน

ประเด็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เป็นสิ่งที่เราต้องศึกษาพิจารณาพร้อมๆ กับการคิดประกอบไปด้วยว่ากฎหมายที่บังคับใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพหรือมีประสิทธิภาพน้อย ไม่สมควรเป็นกฎหมายหรือควรยกเลิกไป และบางกรณีกฎหมายอาจจะพัฒนาประสิทธิภาพได้ ในแง่ที่ว่าครั้งแรกอาจบังคับใช้น้อยแต่ค่อยๆ ดีขึ้น เช่น การตรากฎหมายการค้ากำไรเกินสมควร อาจจะมีคนฝ่าฝืนแต่นานเข้าอาจดีขึ้น เมื่อเริ่มเป็นค่านิยมวัฒนธรรม สังคมมีสิทธิลงโทษการกระทำผิดใดๆ ซึ่งในสายตาของบุคคลผู้มีจิตใจเที่ยงธรรม เช่น ลอร์ดเดฟลิน (Lord Devlin) เห็นว่าขัดต่อศีลธรรมอย่างแจ้งชัดและไม่มี ความจำเป็นใดๆ ที่จะมาพิสูจน์ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นอันตรายต่อบุคคลหรือบุคคลโดยเฉพาะอื่นๆ หรือไม่ การควบคุมกฎหมายโดยศีลธรรมจึงเป็น เรื่อง “**การสมานสามัคคีของสังคม**” (Social Cohesion) เพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนให้มีการบังคับศีลธรรมในสังคมโดยอาศัยกฎหมาย เป็นต้น เดฟลิน ยืนยันว่าในสังคมมนุษย์ใดๆ ก็ตามจะมีส่วนที่เรียกว่า “**ศีลธรรมของส่วนรวม**” (Public Morality) เป็นตัวเชื่อมต่อผูกพันระหว่างปัจเจกชนด้วยกันเสมือนท่วงทีที่มองไม่เห็น และกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายอาญาดูต้องถือว่าเป็นพื้นฐานในการรักษาไว้ซึ่งศีลธรรมของส่วน รวม กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือการควบคุมลงโทษพฤติกรรมซึ่งผิดศีลธรรมนั้นเป็น “**สิทธิของสังคม**” เพื่อปกป้องความอยู่รอดของตัวเอง เช่นเดียวกับความจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อปกป้องการกบฏต่าง⁵

⁴ จัณญ์ โฆษณานนท์, “**นิติปรัชญา**”, พิมพ์ครั้งที่ 16 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552, หน้า 181

⁵ กอบกุล รานะนาการ, “**หลักการในการจำกัดเสรีภาพ**”, รัฐศาสตร์ปริทัศน์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลำดับที่ 7 มิถุนายน-พฤศจิกายน, 2528, หน้า 16

แต่อย่างไรก็ตาม เฮช. แอล. เอ. ฮาร์ท (H. L. A. Hart) ได้โต้แย้ง เดฟลิน ด้วยการยกประเด็นเรื่องหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสังคมที่ผ่านมา โดยเสนอให้พิจารณาถึงปัญหาว่าด้วยความแตกต่างแยกหรือการเสื่อมทรุดของสังคมและปัญหาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงของศีลธรรมส่วนรวม เพื่อค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัญหาทั้งสอง ฮาร์ท กลับให้ความสำคัญต่อเรื่อง “จิตวิทยาสังคม” โดย ฮาร์ท เชื่อว่าในการพิจารณาแนวทางเลือกใหม่ซึ่งมิใช่เรื่องการปกป้องศีลธรรมร่วมกันนั้น แม้ ฮาร์ท จะคัดค้านทัศนะแบบเคร่งศีลธรรมของ เดฟลิน เป็นอย่างมากในช่วงต้นก็ตาม แต่ ฮาร์ท ก็ยอมรับถึงความจำเป็นในการใช้กลไกทางกฎหมายบังคับควบคุมศีลธรรมบางอย่างที่สำคัญต่อสังคม ศีลธรรมในส่วนนี้เรียกได้ว่าเป็น “หลักคุณค่าสากล” (Universal Values) ⁶

หลักปีศาจธรรม เป็นหลักการที่เกิดขึ้นในฐานะเหตุผลเพื่อการปกป้องมิให้บุคคลกระทำการซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อตัวเขาเองมากกว่าผู้อื่น หลักปีศาจธรรมจึงอาจนำไปใช้เพื่อแทรกแซงให้ยุติหรือมิให้กระทำการใดๆ ที่เป็นผลร้ายหรือสร้างความทุกข์ (Suffering) ต่อบุคคลนั้นๆ เอง ตัวอย่างเช่น การห้ามมิให้เสพยาเสพติดหรือบุหรี่ย หรือการบังคับให้รัดเข็มขัดนิรภัยในระหว่างขับซึร์เลนด การบังคับให้ต้องสวมหมวกกันน็อคขณะที่ขี่จักรยานยนต์ เป็นต้น หลักปีศาจธรรมก็นับเป็นเหตุผลพื้นฐานที่สำคัญข้อหนึ่ง ในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของกฎหมายในสังคมควบคู่ไปกับ “หลักอันตรายต่อผู้อื่น” (Harm principle) “หลักศีลธรรมนิยมทางกฎหมาย” (Legal Moralism) รวมทั้งหลักการอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมา อาทิ “หลักการล่วงเกิน” (Offeness principle) หรือ “หลักสวัสดิการ” (Welfare principle) ⁷

ประเด็นเรื่องปัจเจกชน เสรีภาพและศีลธรรมของสังคม เราควรจะควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมายหรือไม่ เป็นประเด็นถกเถียงทางความคิดเรื่องขอบเขตกฎหมายในปัจจุบันจะมีการพัฒนาแนวคิดที่จะพยายามให้เสรีภาพกับประชาชนและพยายามลดขอบเขตทาง กฎหมายในการเข้าไปแทรกแซงชีวิต

⁶ H. L. A. Hart. “Law, Liberty and Ang” Oxford press. 1975, อ้างใน จริญญา โฆษณานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 184-185

⁷ จริญญา โฆษณานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 186-

ส่วนตัวในโลกแห่งเสรีนิยมแต่ขณะเดียวกันความคิดของฝ่ายศีลธรรม นิยมก็ยัง
มีกระแสคัดค้านกันอยู่ แต่ยังคงเห็นว่ากระแสนิยมเป็นกระแสที่แรงกว่า

บทวิเคราะห์เรื่องเสรีภาพมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบดังนี้ คือในท่ามกลาง
กระแสเสรีนิยมเรามองเห็นว่าแนวโน้มของกฎหมายมีลักษณะแยกมากขึ้น ใน
แง่ที่ว่าจะไม่เข้าไปเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของเราไม่สมควรมีกฎหมายของรัฐใด
ที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่คาบเกี่ยวศีลธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำ
แท้ง การค้าขายสิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ เรื่องรักร่วมเพศ การค้าประเวณี
การเปลือยกายหรือมีเพศสัมพันธ์ในที่สาธารณะ การพนัน การเสพยาเสพติด
การมีคู่สมรสหลายคน ฯลฯ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ซึ่งการเข้าไป
ยุ่งเกี่ยวกับนับแต่จะสร้าง “ปัญหาต่างๆ ในทางปฏิบัติ” นับแต่การสูญเสีย
เวลา พลังงาน หรือบุคลากรด้านกระบวนการยุติธรรมโดยใช้เหตุ (ทางที่จะนำ
ไปใช้ต่อสู้กับอาชญากรรมที่ร้ายแรงอื่น) การสร้างตลาดมืด (ยาเสพติด) การ
เพิ่มขึ้นของอาชญากรรมหรือการเฟื่องฟูของการคอร์รัปชันติดสินบนเจ้าหน้าที่
ตำรวจ ความคิดเช่นนี้ย่อมนับเป็นเหตุผลเชิงปฏิบัติที่น่ารับฟัง แต่เรายังอาจ
ตัดใจว่าการเปิดกว้างของเสรีภาพเชิงอุดมคติหรือไม่ ถือว่าเป็นการเปิดกว้าง
อย่างไร้ทิศทางตามความเชื่อว่า “มนุษย์” มีสิทธิอันไม่อาจจำหน่ายโอนได้
ในการไปตกนรกหมกไหม้ที่ไหนก็ได้ ตามแบบฉบับเขาเองหากไม่เป็นอันตราย
ต่อทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น

สรุป ในเรื่องของการควบคุมศีลธรรมโดยกฎหมาย เราไม่อาจหรือ
สามารถชี้ขาดความชอบธรรม ตามความคิดเรื่อง “ความยุติธรรม” ได้เลยเมื่อ
ต้องเลือก ระหว่างหลักเสรีนิยม (หลักยกย่องตรายต่อบุคคลอื่น) หลักศีลธรรม
นิยม (หลักยกย่องตรายต่อบุคคลอื่นและตัวเราเองด้วย) เราไม่อาจวินิจฉัยตัว
หลักการหรือแนวคิดดังกล่าวอย่างรวมๆ ได้ ทางออกที่น่าจะเหมาะสม (ภายใต้
กรอบการเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาค) คงต้องเป็นเรื่องการปรับใช้แต่ละหลักการ
ต่อข้อเท็จจริง ต่อสภาพสังคมเฉพาะหนึ่งๆ เป็นกรณีๆ ไปว่าจะให้ผลดีหรือ
การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นแค่ไหนทั้งต่อบุคคลและเป้าหมายอุดมคติแห่งเสรีภาพ

ดังนั้น ไมเคิล เจ. แซนเดล (Michael J. Sandel) พยายามบอกว่า “**ความยุติธรรม**” นั้นถึงที่สุดแล้วเป็นเรื่องของการ “**ให้คุณค่า**” กับสิ่งต่างๆ และด้วยเหตุนี้ ทั้ง “**เหตุผล**” และ “**ศีลธรรม**” จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการให้เหตุผลทางศีลธรรมจึงไม่ใช่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้หรือไม่ ควรนำมาคิดวิเคราะห์ในการกระทำ แต่เป็นสิ่งที่เราทำอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ ผู้วิจารณ์หวังว่าหนังสือเล่มนี้เป็นตัวอย่างของปัญญาปฏิบัติเป็นการให้เหตุผลสาธารณะเพื่อถกเถียงทางศีลธรรมในประเด็นสาธารณะ เพื่อชีวิตและประโยชน์สาธารณะในสังคมไทยให้พ้นไปจากมนุษย์อันคับแคบ ไม่ว่าจะเป็นแบบเข้าข้างตัวเองแบบยึดติดกับตัวบทกฎหมายหรือแบบ “**ลัทธิคลั่งศีลธรรม**” เพื่อ “**ความยุติธรรม**” ก็ตามที่

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล รานะนาการ. (2558). “หลักการในการจำกัดเสรีภาพ” รัฐศาสตร์ปริทัศน์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลำดับที่ 7 มิถุนายน-พฤศจิกายน 2528 หน้า 16
- จรัญ โฆษณานันท์. (2552). “นิติปรัชญา” พิมพ์ครั้งที่ 16 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- John Stuart Mill. (1976). “On Liberty” Gertrude Mimmelfarb, ed., Penguin books.
- H.L.A. Hart. (1975). “Law, Liberty and” Oxford press.